

Titel: VIII.

Citation: "VIII.", i *Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen. Bind I. Spalte 1-1476*, s. 297.
Onlineudgave fra Lovforarbejder: <https://tekster.kb.dk/catalog/jura-texts-g01-shoot-d1e84543/facsimile.pdf> (tilgået 02. august 2024)

Anvendt udgave: *Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen. Bind I. Spalte 1-1476*

Ophavsret: Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og lignende offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret. Du kan frit kopiere, distribuere eller fremføre materialet uden at bede om tilladelse.
Hvis materialet indeholder selvstændige bidrag, skal du være opmærksom på, at disse bidrag kan være beskyttet af ophavsret. Selvstændige bidrag må gengives i forbindelse med aktstykket. Hvis det selvstændige bidrag bruges adskilt fra aktstykket, gælder de øvrige ophavsretlige regler.

høved deres Medbergete hertil have sagt. Naar først enhver Medlem af denne Art er forplundet, saa at Ingen troer sig beaandiget til at komme frem med den, først da kan man haabe, at en Betænkning kan tilveiebringes, der kan være Brugtig for Rigsraadet, først da, naar det er erkendt, at det ikke er nogen Skam at opfylde sin Værnepligt som Menig, og at det ikke er en Uærlighed for den Menige at blive Kæmper, thi denne Uærlighed imidlertid de Beslutende og Udsættende maas fremgaar af de forskjellige Ansættelser, der behæves for Liebhæft, først da kan man Grund lægge til en Almenvæbning, der kan give nogensteds Betænkning. Hvis vi erholdt en saadan led Almenvæbning, som den, der her i Selen er bleven omhandlet, da tør jeg sige med fulkommen Sikkerhed, at Forsvaret vil blive langt lettere end nu. De Høfl, der vege for os i den første Hægering ved Dan, de være Kæmper af en Almenvæbning, forenet med en hel Grad af Enighedsfølelse. De bliver stærke, ikke fordi de faa nye Tapperhed — der var mange Tapper udsandt dem — men fordi de faa nye Ordre og Sammenhang. De altsaa, som ment det ærligt med deres Land, maas vidne om deres Værdighed, at en led samment Almenvæbning er det sikreste Midel til et let Forsvar. Det er altid udsættende, om en saadan Almenvæbning vil afgive et frastigt Forsvar, men man der under ingen Omstændigheder gribe dertil, før end de fornødne Midler ere forhandlet.

Replik: Da jeg begjærede Ordet, blev det, først jeg troede, at det Almenvæbning, hvortil den foresaaende Taler sigtede, var det, som jeg havde forbeholdt mig at stille til første Paragraph, om at det foreliggende Udsæt til en Kog om almindelig Værnepligt kan falde betragtes som en Overgang til Almenvæbning; men da jeg nu har rettet mig, skal jeg benytte Leiligheden til at ytre mig i Anledning af de Ord, som Rigsdagensmanden for Ringkjøbing Amt 2de District (Kist) nu har brugt. Jeg ser med stor Besorgelse, at han ikke fuldstændig har opstillet Betænkningen af mine Ord, jeg har dog bestræbt mig for at adde et Ord til begge Sider og ikke til en enkelt, thi Sagen har to Sider og der kan være Ret paa begge Sider. Rigsdagensmanden har sin gode Ret og den skal høres samme; men at man derfor skulle sige, at Rigsdagensmanden og Rigsdagensmanden havde været retfærdig, nægter de fleste dem til, hvad Rigsdagensmanden har sagt dem, det er Røgt, jeg ikke kan tillige. Principet i Rigsdagensmanden er vistnok retfærdigt, men et Princip kan i Theorien være retfærdigt og dog i Anvendelsen være meget uretfærdigt. Der er derfor et saadant Ordbrug, som siger: „Den hellige Ret er den hellige Lov“, og derfor mener jeg, at Rigsdagensmanden vil kunne anvendes, saa at den kommer til at gjøre Uret. Jeg siger ikke, at den har gjort Uret, men den har i enhver Tilfælde næret sig dertil, og det er det, jeg har sagt at udsætte ved det Uret, jeg har brugt, og som den anden Rigsdagensmand har gjentaget, at det vil komme uret. Det vil vistnok komme uret uret uret for en stor Del af dem, som draget ind under Værnepligten, uret, fordi det ikke er mere end to Kar Men, at et Værnepligtsskud blev forelagt Provinsstifterne, og i disse Indstilling — jeg erindrer ikke, om det var i selv Rigsdagensmanden — var 18 Kar Men bekendt som Ordre, saa at de, som ved Rigsdagensmandens Omantion havde hørt det 18de Kar, vare fristagne. Nu er det dog vist, at Enhver var berettiget til at antage, at den samme Ordre, som da blev kendt, ogsaa vilde komme til at gjælde her; men Rigsdagensmanden har man taget 22 Kar Men til Ordre, saa at ikke blot de, som maatte vende at blive fristagne dengang, men endog ogsaa flere nu blive indbragte under Værnepligten, og derved kan det se Uretfærdighed, fordi de have hørt paa, at det ikke vilde ske, som man dog nu har troet for det almindelige Bedste at durde lade ske. Der er saaledes ikke Principet, ikke den almindelige Værnepligt, som jeg har sagt uretfærdigt, men den Anvendelsen for de enkelte Tilfælde, og navnlig for det, som jeg har anført. Det forekommer mig, at naar kan Principet glemmes for hele Fremtiden, saa er det en Uretfærdighed, at et Par Hundrede Menneker, eller huomange det maatte være, paa Grund af Minderen blive fristagne. Dette er min Mening, som jeg vil sætte, men maatte blive sat og forhaat.

Replik: Med Henvis til at den sidste ordrede Taler har satte sig paa, at Værnepligten for Mænge vil være en uretlig Bedre, skal

jeg kun bemærke, at det er Gaanget, der er uret, Krigen var ogsaa uret; det var uret for Mænge af Bondeslækten, at blive satte ind til Udrustning, saaledes som det nu er det. Hvilken Mængde af Forsvaret havde vel troet, at han nogensteds mere Falde komme til at gjøre militær Tjeneste? Jeg tror derfor, at der fra denne Side af Sagen aldeles ingen Uretfærdighed kan hentes.

Dahl: Jeg tror, at enhver Ven af Retsfærdigheden maas glæde sig ved, at den Stund, hvorefter den værnepligtige Bedre hertil alene har paahvilet, endelig er kommen til sin Ret, og at det er uret, at alle Stænder komme til at betragte i denne Bedre. Jeg skal ikke heller opstille mig længer derved, da jeg tror, at de fleste ere enige dertil. En anden Sag er det, om en Del af de Øyehere, der have hørt paa den Del af Beslutningen, der hertil har været fri for Værnepligten, kunde seges ligeligere udsættende, men jeg tror ikke, at dette hører herhen. Naar man har yttret sig her i Rigsdagensmanden, som om det i Rigsdagensmanden findes en hel Grad af Kultur og sandelig Uretfærdighed, end paa Kæmper, saa tror jeg, at man vistnok kan overvurdere denne større Kultur og Kundskabshæder, der skulle være i Rigsdagensmanden. Naar man fremdeles har sagt, at den aandelige Uretfærdighed vil være det vanskeligere at bære Værnepligten, end det vil være for Bondeslækten eller den Stund, der ordentligvis ikke er i Besiddelse af saadanne Kundskaber, at opfylde denne Pligt, saa kan jeg ikke anfæ dette for saa ganske rigtigt. Jeg tror netop, at den aandelige Uretfærdighed gjør, at Værnepligten lettere opfyldes, og jeg ved ikke, om det ikke ogsaa er antaget af sandhedsrige og kannede Militære. Jeg tror, at det i Algerien har vist sig, at netop de, som have en større aandelig Uretfærdighed, bedre kunne bære de Øyehere, som falde i Krigenes Lod, end de, som ikke have en saadan Udsættelse.

Med Henvis til Paragrapherne 1—3 skal jeg kun bemærke, at det forekommer mig hensigtsmæssigt, at man i § 1 anden Linie udsætte Ordene: „uden Henvis til Stund og Person“ dertil fordi de ere overflødige og dertil fordi det kunde synes, at man næsten herved maas tænke paa andre Henvis, der kunde gjøre fri for Værnepligt, og det synes derfor bedre at udsætte disse Ord. Jeg tror ikke, at Uretfærdigheden „sæt Hjem“ kan medføre nogen Uretfærdighed, da det i Almindelighed let vil kunne opfyldes, hvor Enhver har sæt Hjem, og i enhver Tilfælde vil det være at afgjøre af udsættende Beslutelse. Derfor tror jeg, at det er bedre at lade Paragrapherne 2 og 3 sammen, end at stille dem ad. Jeg ved ikke, hvorefter det falde kunne gaa an, at den, som kommer fra Bornholm og opholder sig en kort Tid her, skulle blive Værnepligten underkastet, naar han ikke har sæt Hjem her. Det forekommer mig, at det vil medføre en Del praktiske Uretfærdigheder, ligesom det ogsaa ser besværligt ud, at den, som kan interimsvis og for en kort Tid opholder sig her, skal være den sædvanlige Værnepligt underkastet. Det synes mig overraskende, at man maas behandle paa samme Maade som Udsættelsen og Behovet for Hjem og Bæmmer, der ikke have sæt Hjem her i Landet.

Winther: Jeg skal først i Almindelighed tillade mig at sige mig til de Ord, der have udsat sig for Almenvæbningens Indførelse som det naturlige og hensigtsmæssige, og dernæst maas jeg udsætte mig for almindelig Værnepligt udsættende Indførelse, for dog endog at gjøre Gode paa den Uret, som saa længe har tungt paa Bondeslækten. Med Henvis til det Forslag til en Undtagelse, der er gjort af den Deputerede for Sore Amt 5de District (Korsgaard) skal jeg først i Almindelighed sige mig til hvad af den Deputerede for Rarbo Amt 4de District (Christen) er bemærket, og dernæst anfæ, at jeg ønsker denne Undtagelse for midlertidig, ligesom enhver anden Undtagelse. Man maas i denne Henseende lade sig ledes af Præntion, hvor man ogsaa har almindelig Værnepligt, men efter hvad jeg i Beslutningerne af en saadant Mængde har læst mig oplyst om, med nogle faa Undtagelser. Ved disse Undtagelser har man imidlertid berøvet Udrustningsmanden en Frihed, og er man først kommen ind paa det midlertidige Undtagelsesløst, hvor findes det? Dermed støter jeg Forslaget uundværdigt af en Grund, som den anden Forslagsstiller selv har anført. Han ønskede nemlig, at derved skulle udsætte Leilighed for Retskommer af Bondeslækten til at optages i Retskommer, men en saadan Undtagelse behøvede ikke, thi i § 16 er der givet den Behovsmæssig, at i Retskommer kan Enhver, naar han ønsker det, erholde Udsæt-